

Nové bratrské listy

3/2007

**Toto praví Hospodin: „Hle, činím něco docela
nového a už to raší. Nevíte o tom?“**

povolání bohem . k lidem

550 LET JEDNOTY BRATRSKÉ

obsah

kázání 3

Hospodin zachraňuje

(Hana Jalušková)

biblické a teologické studie 4

K. Deurloo: Exodus a exil

(Malá biblická teologie)

550 let JB 5

Mezi snášenlivostí a tolerancí. Prokop z

Jindřichova Hradce *(Jiří Just)*

550 let JB a její odkaz dnešku 8

(O. Halama)

275 let misie 13

Počátky bratrské misie a jejich výzva pro

nás *(Tomáš Kuták)*

unitas fratrum 18

Jižní Afrika (odešel br. Wessels)

Konference biskupů JB

Co je úkolem JB dnes? (anketa) 20

(A. Kejřová)

z církvi 22

Odešla Mirjam Bohatcová *(J. Just)*

zprávy ze seniorátu

Br. B. Jirsa - 100 let *(J. Halama sen.)* 24

Kostelíček v Kořenově *(P. Boskovic)* 24

Osudy rodového prstenu Figulusů 25

(M. Ulrichová)

oznámení 27

ráj srdce

(připravuje Miroslav Matouš)

Nové Bratrské Listy

9. ročník (2007)

Vydává OCHRANOVSKÝ SBOR při ČCE

v Praze, Čajkovského 8, 130 00 Praha 3.

tel: 224 941 870

e-mail: uf.praga@netforce.cz

Registrováno pod zn. MK ČR E 12555

editorial

Milí čtenáři Bratrských listů, jubilejí rok Jednoty bratrské se kloní do své poslední čtvrtiny a třetí letošní číslo našeho časopisu věnuje velkou část obsahu právě tomuto jubileu.

Každé významné výročí, které bývá pravidelně vzpomínáno, je ovšem v nebezpečí, že se z něj stane buď prázdná formalita (což hrozí nejvíc u každoročních oslav - a není toho málo, na co bychom si v této souvislosti vzpomněli), nebo ustálený stereotyp, který cosi symbolizuje, ale nevyvolává nové otázky, protože je všechno vlastně „jasné“. Slavíme-li jubileum jednou za půl století, jenom menší část z nás má možnost zakusit je dvakrát za život a stereotypy určitě nehrozí. Tím víc nás takové výročí nutí, abychom si kladli otázky. V našem případě, abychom se snažili hledat a promýšlet, jak bratrský odkaz - žít své křesťanství odvážně a obětavě, bez výhrad a přitom radostně - může ovlivňovat naše životy, jak se má uskutečňovat v našich společenstvích, která, ať chceme nebo nechceme, nesou dar i břemeno bratrské historie už jenom tím, že patříme k Unitas fratrum.

Proto se tentokrát v několika příspěvcích pokoušíme zdůraznit aktuální význam bratrské historie pro nás dnes. Nejde jen o to, vědět, co naši předkové ve víře vykonali a co to znamenalo tehdy pro jejich dobu, ale najít odpověď, co to znamená pro nás dnes a jaký úkol z toho pro nás plyne.

V následujících stránkách najdete řadu otázek a podnětů k takovému zamyšlení. Nakolik v nich je aktuální oslovení a inspirace, to musíte posoudit sami - a hlavně, a v to doufáme, přijít na to, co jsme přehlédli nebo zapomněli a třeba nám o tom napsat.

Jindřich Halama Jr.

kázání

Hospodin zachraňuje

Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý, jeho milosrdenství je věčné!

(Žalm 107,23.24.31)

Jásavý výkřik prvního verše 107. žalmu. Tryská tu radost věřícího člověka, úžas nad Boží velkorysostí a jeho milosrdenstvím. On nás vykoupil, on nás zachránil, celou pospolitost svých lidí, z různých strašidelných situací, z železných pout a ponižení, od hladu a žízně.

On zachránil ty, „kdo konají dílo na nesmírných vodách“, kdo se potáceli ve vlnobití, řítili se do propastných tůň a ztráceli hlavu v té spoušti. Hospodin je vyvedl z tísně a utišil bouři.

Starozákonní člověk se bojí, má hrůzu z moře, jak je nepatrný proti rozbouřeným vlnám. Bezmoc lidského tvora v běsnícím živlu není od naší zkušenosti nijak vzdálená. Tehdy jsme s celou svou moudrostí v koncích, žalmistův výrok můžeme klidně podepsat. Ani my nezvládáme síly živlů, vody a ohně. I dnes nás děsí povodně a požáry, jsme-li v bouři na moři, jde o život.

Pro starozákonního člověka tu bylo ještě něco navíc, strach má i pozadí mytické. Nežil izolovaně, ale uprostřed pohanských kultů, strachu z jejich bohů bezedných vod a pánů nad vlnobitím se nemohl ubránit. A nebo si vzpomenu na vše ničící vody potopy v době Noemově.

Proto žalmista připomíná: nedejte se zmást, zastrašit, vůle Hospodinova JE jiná. Nechce vás stáhnout do hlubin jako mořská obluda. Naopak! Chce vás zachránit, je milostivý a slitovává se. I když my za moc nestojíme a pokoušíme se napínat jeho shovívavost. Bůh je milostivý. Tak jako v příběhu o Jonášovi, když se slitoval nad Ninive. Bůh trestá, ale nenechá padnout. Trestá naše přestoupení, ale má nás rád.

Člověk, třesoucí se hrůzou v rozběsněných vlnách, se drží Hospodina, seč může, křečovitě a naprosto. Nic pevnějšího nemá, není moci nad Hospodina. Dovedeme si představit, jaká úžasná radost a vděčnost vytryskla z jejich srdcí i úst, když přežili, jak byli Pánu Bohu vděční. Zlo moře je nezničilo, Pán je držel svou silou. Bezpečně přeplovali hlubinu plnou hrůzy zla.

Dovedeme pochopit starověkého člověka, jak se v tehdejších lodích vydává na moře. Ochranou mu ani nemůže být křehká loď, ale jen Boží síla a moc, která přemáhá všechno protibožské, ať je hlubina jak chce hluboká a žije tam cokoli.

Chápeme nadšené chvály Hospodina po úspěšné plavbě, chvály za divy, které pro lidi koná. A nejen div záchrany života v bouři na moři. Ten největší se stal Izraeli při vyjití z Egypta při přechodu přes Rákosové moře. Další moře. To je zázrak vysvobození z otroctví, z malichernosti a sebestřednosti.

Ta událost zanechala v myslích Izraelců nepohybnou jistotu, že Bůh je všemohoucí, jediný a oni lid vyvolený z jeho milosti a slitovné lásky. Proto na mnohých místech v Písmu slyšíme radostné volání - chvalte Hospodina. Ať vzdají ti jím chránění chválu za milosrdenství a divy, jež pro svůj lid koná.

A Nový zákon dodává: pro všechny lidi, pro všechno živé. Budiž sláva tomu, který činí daleko víc, nežli my chápeme. Ten, který zachraňuje, může učinit nadevšecko víc, ten chce sjednotit do jedné rodiny všechny bez rozdílu, ať ze židů nebo z pohanů, skrze Krista mohou všichni k Otcí.

Dává se tu velký dar k vytvoření společenství - Tělo Kristovo. Postavit, jak píše Pavel, chrám, kde je Kristus kamenem úhelným. Jiný obraz - nevěsta Kristova. To všechno jsou metafory přibližující Boží záměr s lidmi, ať byli dřív pohané, ať se klaněli kdovíčemu. Všichni mají šanci, naději, všichni jsou zahrnuti v Božím plánu.

Hospodin ochraňuje a drží člověka nad hlubinami a v Ježíši Kristu nabízí šanci pro všechny, pro celý kosmos a pro všechny věky. Amen.

Hana Jalušková

biblické a teologické studie

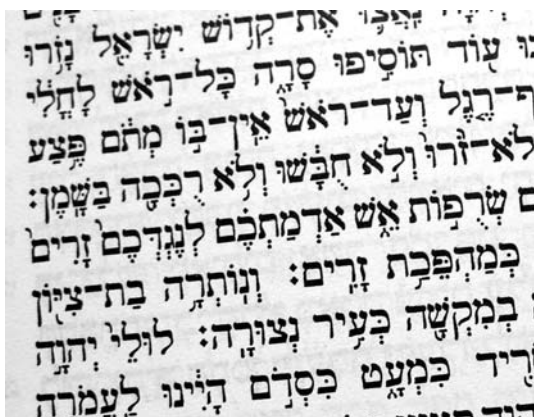
V letošním roce vyšla v evangelickém nakladatelství EMAN knížka holandského biblisty Karla A. Deurloo **Exodus a exil**. Je to, jak praví její podtitul, malá biblická teologie, ve které autor, dlouholetý profesor Starého zákona v Amsterdamu, vykládá své porozumění zvěsti Starého zákona a jejich ústředních událostí: vyjití z Egypta (exodus) a zajetí v Babylóně (exil). S exodem je úzce spojen zákon - tóra, s exilem potom poselství prorockých knih. Z části nazvané *Proroci: Exil* je i naše krátká ukázka.

Pokud zde mluvíme o Prorocích, máme na mysli - ve shodě s běžným užíváním toho termínu - Zadní proroky ... tři Velké (Iz, Jr, Ez) a dvanáctero Malých.

Pokud někdo překvapeně namítne, že Izajáš přece žil okolo roku 700 [př. Kr.], tedy více než století dříve, než byl zničen Jeruzalém, měl by uvážit, že nám tu neběží o „historickou“ postavu proroka, nýbrž o knihu. Obvykle se kniha Izajáš dělí na tři části: 1-39 tzv. První Izajáš, 40-55 tzv. druhý Izajáš (Deuteroizajáš) a 56-66 tzv. Třetí Izajáš (Tritoizajáš). První část na řadě míst zrcadlí historickou situaci z let kolem roku 700; druhá část předpokládá babylonské zajetí a návrat z něho; třetí část počítá s dějinnou situací po návratu ze zajetí. V knize se tedy současně pojednává časové období zhruba dvou století; v jejím středu je přítom éra „babylonského“ zajetí. Úvodní kapitola přitom v řadě detailů počítá již také s deutero- a tritoizajášovskou částí.

Velmi nápadná je přitom jedna stránka věci. Představme si, že se tato kniha čte v kruhu vážně věřících adresátů v období druhého chrámu. K nim zaznívají slova „Izajáše“ z doby předexilní o tvrdošijném lidu: „Vůl zná svého hospodáře, osel jesle svého

pána; mne však Izrael nezná, můj lid je nechápavý. Běda, pronárode hříšný... Nač vás ještě bít? Jste jen umíněnější. Hlava je celá chorá a celé srdce zemdlené. Vaše země je zpustošená, ...podvrácená (termín pro Sodomu a Gomoru!). Dcera sijónská zůstala jako chatrč na vinici, jako budka v okurkovém poli, jako obležené město...“ (Iz 1,1-3.5-8). Tu však předčítatel pozvedne hlavu a rozhlédne se kolem sebe - od v. 9 totiž najednou mluví v 1. osobě plurálu: „A kdyby HOSPODIN zástupů nám neponechal hrstku těch, kdo přežili, byli bychom [my sami!] jako Sodoma, podobni Gomoře bychom byli.“

hebrejský text Izajášovy knihy

Takto adresáti poslouchají jako malá skupinka uprchlíků. Ve slovech proctví naslouchají zprávě o „nemoci“ Izraele. Nemoci smrtelné? Ano, stejně jako u Chizkijáše, jehož zázračné uzdravení se vypráví ve spojovací kapitole (Iz 38), a směřuje ke knize útěchy, jež pak vypráví o uzdravení Izraele. Jakkoli obtížné totiž mohou být podmínky mezi navrátilci z babylonského vyhnanství (viz Iz 66,5n), mohou očekávat útěchu (Iz 40,1n; 52,9). HOSPODIN praví: „Jako když někoho utěšuje jeho matka, tak vás budu těšit já - v Jeruzalémě budete potěšeni!“ (Iz 66,13). Izajáš je nám v kánonu nabídnut ke čtení jako jedna kniha. Při vši rozmanitosti obsahu je založena na zprávě, jak šel Izrael vstříc zajetí, jak tam zakusil podivuhodné potěšení HOSPODINOVOU milostí a jak se mu tím otevřela možnost návratu.

(z kapitoly 2 - Zákon a proroci. Knížku přeložil do češtiny Martin Prudký)

550 let Jednoty bratrské

Mezi snášenlivostí a intolerancí

Život a dílo Prokopa z Jindřichova Hradce

V předešlých letech jsme v našem časopise přinesli několik článků o předních osobnostech první bratrské generace: Janu Klenovském, Janu Vilémkovi - Táborském a v minulém čísle v souvislosti s letošním výročím „vzniku“ Jednoty i o Řehořovi Krajčím. Dnes si připomeneme ještě jednu vynikající postavu tohoto období, Prokopa z Jindřichova Hradce, který zemřel dvanáctého nebo třináctého září v roce 1507, tedy právě před pěti sty lety.

Nevíme, kdy se Prokop narodil, jeho jméno nás odkazuje alespoň na místo jeho původu. Podle zprávy bratrského nekrologisty byl „znamenitý člověk a přední muž toho času v Jednotě, (...) člověk učený“, jehož spisy „svědectvím jsou přebystrého vtipu jeho“. Prokop totiž náležel k těm vzdělanějším údům bratrského společenství. Studoval na pražské univerzitě, kde byl jeho učitelem průkopník humanismu Mistr Václav z Chrudimě. Podle univerzitních záznamů se stal v roce 1467 bakalářem. V letech 1468-1469 byl dokonce správcem dvou předních knihoven Karlovy univerzity, koleje Rečkovy a koleje Národů.

Do Jednoty Prokopa přivedla přesvědčivost postoje Řehoře Krajčího a prvních bratří a záhy patřil k jejím neaktivnějším členům. V roce 1478 se účastnil rozhovoru s pražskými mistry a o dvě léta později byl dokonce vypraven k utlačovaným valdenským do Braniborska. Nermalou část z nich přivedl do Čech a ti potom na Lanškrounsku a Fulnecku vytvořili nové jazykově německé sbory Jednoty. Pro svou rozvážnost a moudrost, s jakou se účastnil sporu Velké a Malé stránky (zastával pozice prvně jmenované, patřil k jejím čelným protagonistům a původcům usnesení reformního brandýského synodu), byl v roce 1494 zvolen sudím, tedy jedním z těch, jimž bylo po Matějovi Kunvaldském svěřeno vedení Jednoty. Zažil ještě neklidné období pronásledování Jednoty po mandátech krále Vladislava, vydaných v roce 1503 a svá poslední léta strávil v Brandýse nad Orlicí v domě „na srubu“. Ten náležel bratrským starším a jim byl určen k obývání, pokud budou vykonávat svůj úřad z tohoto malebného východočeského městečka. Prokopův kšaft, ve kterém stojí jak má být se „srubem“ dále naloženo, se nám dochoval v brandýských gruntovních knihách a je cenným svědectvím o majetkových poměrech Jednoty v jejím nejstarším období.

Prokop je autorem několika spisů, o jejichž úrovni se vyjádřil velmi pochvalně Blahoslav ve své Gramatice: „Cokoli psal B. Prokop, muž jistě učený a velmi vtipný, lahodný, téměř podobný Cyprianovi, vše se čísti hodí, i pro češtinu i pro nětco většího.“ Podobně na Prokopa vzpomíná i ve své proslulé Filipice proti misomusům: „muž velmi osvícený, však skotistických a tomistických nejapností nebyl milovník, ale [byl] oddán Cypriánovi a Hieronymovi, jak svědčí jeho přelahodné spisy, které jsem četl a mám“. Dlužno říci, že skotistickými a tomistickými nejapnostmi Blahoslav mínil poněkud tuhou řeč scholastických učenců a ve zjevné narážce na způsob řeči Lukáše Pražského postavil příkladem právě Prokopa. Co vlastně tedy tento napsal?

Podle některých historiků je Prokop z Jindřichova Hradce autorem bratrského vyznání „Počet vydáváme“ z roku 1472. Pokud je tato domněnka správná, máme zde svědectví o velké důvěře vedení Jednoty v jeho schopnosti, spisování obran totiž Jednota svěřovala již osvědčeným členům svého společenství a Prokop k němu náležel teprve několik let. Zcela jistě je Prokopovo autorství doloženo u „Spisku o modlářství“. Je to vášnivá obrana právě a čisté pocty a poklony samému Bohu a zároveň prudký útok proti katolickým, ale i utrakvistickým bohoslužebným zvyklostem. Kritizuje papežský úřad, kněžstvo, mnišské řády, slavení svátků svatých a přímluvy k nim s takovým zaujetím, že čtenář pomalu dochází k přesvědčení, že je modlářem každý, kdo nepatří k

Jednotě bratrské. Tato intolerance, která ze spisu vane, je v příkrém rozporu s jiným Prokopovým dílem, které později dostalo název „Proč lidé k víře mocí nuceni býti nemají“. Jeho vznik spadá snad přímo do doby bezprostředně následující pronásledování Jednoty v roce 1503, počátkem roku 1508 bylo vytištěno Pavlem Olivetským v Litomyšli. Dnešním badatelům zůstávalo dlouho neznámé, v jednom defektním exempláři Knihovny Národního muzea jej před čtvrtstoletím objevila Mirjam Bohatcová. Později byl nalezen ještě jeden úplný exemplář ve fondech budapeštské Széchényiho knihovny. Prokop téměř se stejnou razancí jako ve spise předešlém požaduje nyní snášlivost ve věcech víry, neboť ta je darem Božím, který nelze nikomu nutit, ale ani brát: „Všem buď známo, že ne z přinucení, ale ze svobodného soudu svého, kdo chce, může být křesťanem!“ Prokop tento požadavek v nejširší interpretaci nevztahuje pouze na jinověrce, když zároveň tvrdí, že církev nemá používat světského meče a vyhledávat a odsuzovat k smrti kacíře, ale teoreticky i na ateisty (byli-li jací v jeho době...) a na svou dobu představuje neobvykle moderní myšlenku. Spis „Proč lidé k víře mocí nuceni býti nemají“ dosvědčuje i nad průměr členů Jednoty první generace nápadně vynikající šíří autorova vzdělání. Prokop cituje řadu středověkých autorit, mezi nimi i dva listy italského morálního filozofa Francesco Petrarcy.

O dalších Prokopových spisech se nám dochovalo pouze svědectví z jiných pramenů. O výkladu na 5. kapitolu sv. Matouše, který je Lukášem Pražským nazýván „O hojnější spravedlnosti“, pouze víme, že byl napsán před brandýským synodem v roce 1490. Prokop v něm požadoval větší vstřícnost Jednoty vůči bohatým a urozeným. Ti mohou posílit její řady, pokud se vystříhají smrtelných hříchů, budou stát ve věcech podstatných a vést řádný křesťanský život. Doporučoval také, aby bratřím nebylo bráněno podílet se na obecní správě vykonáváním konšelského úřadu a nesouhlasil s paušálním odmítáním soudní moci na zmiňované úrovni. Pokud je to nutné, bratr se může uchýlit pod její ochranu a dovolávat se u ní svého práva. Myšlenky, alespoň v Jednotě, která přejala radikální nároky ve vztahu ke světu od Petra Chelčického, vskutku pokrokové. Přinejmenším stejně zajímavý by pro nás mohl být i jiný Prokopův nedochovaný spis, nazývaný „O dobré vůli“. Spadá do stejné doby jako dílo předchozí a je opět pokusem o řešení vzájemných sporů mezi Velkou a Malou stránkou. Hlavním tématem je otázka spasení a lidské vůle v tomto procesu. I zde Prokop ukazuje závislost na tradici středověkého myšlení. Obhajobou nutnosti projevovat alespoň dobrou vůli napravenou a obnovenou Boží milostí, která usiluje o dobro tam, kde by byl nedostatek víry i dobrých skutků, se vrací k dílu Bernarda z Clairvaux, Richarda ze Svatého Viktora a ovšem i k samotnému Augustinovi.

Hlavní rysy výše uvedeného spisu nacházíme v nedatovaném Prokopově listě Lukášovi Pražskému, který je polemikou s jeho Bárkou. I zde Prokop hájí dobrou vůli, platnou víc než pouhý pravdou osvěcený rozum, který je bez skutků bezmocný. Tímto dopisem jsme ale již vyčerpali doposud známé Prokopovo dílo, pokud pomineme některé spisy, které mu byly dříve připisovány, a nezbyvá, než na závěr konstatovat, že v Prokopovi našla Jednota schopného a moudrého muže, který jí výrazně pomohl

při složitém hledání cesty z vnitřních sporů v osmdesátých a devadesátých letech 15. století i v obraně před nepřátelským okolím. Na druhé straně nelze nevidět, že sám Prokop svým razantním postojem zmíněné nepřátelství pomáhal živit. I tak patří mezi ty, jejichž dílo je třeba si připomínat.

Jiří Just

pohled na Kunvald (1932)

550 let Jednoty bratrské a její odkaz dnešku

Připomínáme-li si letos výročí vzniku Jednoty bratrské, je dobré si povšimnout, že život a působení bratrských obcí se hluboce vepsaly do dějin Mladoboleslavska i Turnovska, v místech, kde později vznikly a dnes působí i naše sbory. Chci se na tomto místě zamyslet nad samými počátky Jednoty bratrské, v nichž je vetknut, domnívám se, dodnes aktuální odkaz.

I. Odkaz teologický - jednota a pluralita církve.

Když se před 550 lety (1) ve východočeském Kunvaldu na litickém panství Jiřího z Poděbrad rozhodla skupina křesťanů obnovit vypálenou ves a založit zde církevní společenství, neměli před sebou vidinu vzniku nové církve. Už po dobu nejméně jednoho století, od dob reformních kazatelů Waldhausera, Milíče, Janova a dalších, zní také v Čechách hlas volající církev k obnově. Mnozí prostí i vysoce postavení křesťané si byli vědomi hlubokého rozporu mezi světem Kristových evangelií a současným stavem církve. Byl to právě tento neutěšený stav tehdejší církve, který vedl v Anglii myslitele Johna Viklefa, v Čechách Jana Husa i později v Německu Martina Luthera k formulování potřebných zásad reformy církve.

V politických ale i duchovních zmatcích, které s sebou přinesl vývoj v Čechách a na Moravě v první polovině 15. století, se však mnohým oprávněně zdálo, že reformní snahy vzaly za své nejprve ve válečných vřavách husitských válek a poté v hledání

politických kompromisů pro novou, utrakvistickou větev české církve. V té době tu byly na celém území Čech mnohé spřízněné skupiny, které hledaly způsob, jak naplnit reformní očekávání, ale zároveň také místo, kde by mohly žít tak, jak podle jejich porozumění má žít opravdový křesťan. Z těchto různých skupin povstává ve východních Čechách nové českobratrské společenství.

Ve svých počátcích Jednota tedy vědomě navazuje na reformní teologické proudy své doby a ze zdrojů husitské revoluce přijímá a uchovává onu touhu po obnově církve po způsobu apoštolského společenství prvních staletí. Nejde jí však o novou církev, ale o novou životní praxi. Jednota to posléze formulovala v jednom z prvních dekretů, který Bratři vydali v roce 1464 jako „Svolení na horách Rychnovských“. *„Přede všemi věcmi nejprve o to sme se svolili, abychom se spolu u víře Pána Krista ostříhali a v spravedlnosti ustavovali, kteráž z Boha jest, v lásce přebývajíce, naději měli v Bohu živém.“* (2)

V tomto smyslu se také o Jednotě hovoří jako o dovršitelce husitské reformy. Nešlo o založení nové církve, ale o reformu té stávající. O takovém záměru svědčí jejich vlastní pojmenování v počátcích působení: „Bratři a sestry zákona Kristova“. (3) Pozdější název Jednota bratrská zdůrazňuje totéž. Jednota, to znamená „jednotka“, „částka“, díl, ne celek. Nikde v bratrském učení nenajdeme vyslovený ani skrytý nárok na to, být jedinou nebo snad dokonce pravou církví. Jednota je jen částkou církve, ne výlučným společenstvím.

Na tyto významné myšlenky později navazoval jeden z největších myslitelů Jednoty Jan Amos Komenský. Je jedna jediná církev, kterou tvoří různé „jednoty“. „Jednota římská“, „Jednota utrakvistická“, „Jednota kalvínská“ atd. Jen jedna z nich je „Jednota“ bratrská. Rozvinutím myšlenek o jedné církvi složené z různých „Jednot“ (4) položil Komenský základy i pro ekumenismus současnosti.

To, co se pro církev na počátku 21. století stává samozřejmostí - hledání a nalézání jednoty i v pluralitě různých přístupů - formulovala Jednota už před půl tisíciletím.

II. Odkaz politický - církev bez meče.

Nejvlivnějším myšlenkovým předchůdcem Jednoty je bezesporu jihočeský myslitel Petr Chelčický. Myšlenky o nenásilí a kritika sociálně nespravedlivé společnosti (5), jak je Chelčický rozvinul předně ve spisech „O trojím lidu řeč“ a „O boji duchovním“, se staly základními kameny bratrské teologie. Bylo to právě vojenské vzepětí husitského hnutí, které odvrátilo Chelčického i Jednotu k hledání jiné cesty. Nešlo však u Chelčického a Bratří jen o odmítnutí politického násilí, šlo o odmítnutí vlivu politické moci ve věcech víry vůbec. *„Zlé a rána lidu Božímu stala se tím, že ta moc světská s panováním, s úřady i s právy pohanskými, byla připuštěna do víry, kdežto dříve byla stranou od ní.“* (6); tak formuluje svůj vztah k vrchnosti Chelčický ve svém stěžejním spise Sít víry. Onou ranou bylo sepětí moci církve a moci světské, jak se událo za císaře Konstantina na počátku 4. století. Od té doby lze hovořit o „konstantinizaci“ církve, spojení trůnu a oltáře.

Tento model byl také pro Jednotu nepřijatelný. Pro bratrskou teologii se stala jedním z nejpodstatnějších principů zásada o nepřijetí intervence světské moci do věcí víry (7). Apoštolská církev prvních tří století (8), která je Bratřím předobrazem pravé církve, spíše násilí trpěla, a i když se dovolávala práva nebo požívala ochrany, nikdy své působení o politickou moc neopírala.

Nebylo to ale pro Jednotu tak snadné. V počátcích Jednota žije v ústraní a opouští města z důvodu, aby se její příslušníci nevázáni ke světské správě ani přísahou, zavazující občany města k jeho ochraně. Reformní a sociální důrazy Bratří byly ale natolik přitažlivé, že z malého společenství, které se drží v ústraní, se v průběhu desetiletí stalo rozšiřující se hnutí, které oslovovalo stále širší kruhy českých a moravských obyvatel. Jednota tak nutně vstupuje do měst a do svých řad přijímá také příslušníky panského stavu. Právě také v našem kraji bychom si asi nedovedli představit působení Jednoty bez podpory a ochrany Tovačovských, Václava Budovce nebo Krajířů. Na představitele panstva jsou ale dokonce kladeny, vzhledem k jejich kompetencím, vyšší požadavky než na prosté členy církve.

Příkladem toho může být vstup do Jednoty paní Johanky z Krajků v roce 1512. Její žádost vyvolala mezi Bratry velkou radost. Zároveň ale pro její vstup byly položeny nemalé podmínky. Svoji správu rozsáhlých statků v Brandýse, Boleslavi, Michalovicích a na Rohozci měla předat svému bratru Kunrátovi a zároveň byla vyzvána k uplatňování sociálních důsledků Kristova evangelia: „*Pokudž možné i slušné, aby milost a milosrdenství nad chudými a nucenými poddanými činěno bylo s vaším věděním a povolením, a někde s rozkázáním. Čeledi zbytečné leč pro Bůh abyste nechovali. Čeledi dělné, aby slušná potřeba dávána byla též i na robotách, kdež slušné jest*“ (9). „Světská moc“ tak hraje v životě bratrského společenství důležitou roli ochránců. Před jejím politickým vlivem ve věcech života a učení zůstala ale Jednota vždy ostražitá. Od svého předchůdce Chelčického si podržela poznání, že sepětí moci duchovní a světské je pro církev nepřijatelné.

Sekularizační proces probíhající na evropském kontinentě ve 20. století, který je charakterizován právě „dekonstantinací“ společnosti, mnohé církve zaskočil. Protestantické církve vycházející z odkazu bratrské reformace mohly a mohou tento trend naopak přejně přijímat.

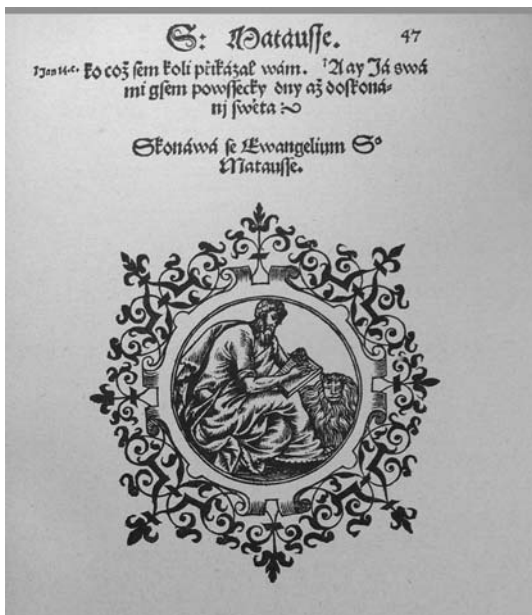
III. Odkaz kulturní - úsilí o vzdělanost.

Pokusíme-li se sestavit výčet vzdělanců v naší národní historii, pak tam nikdy nemohou chybět také představitelé Jednoty bratrské, přinejmenším Jan Blahoslav a Jan Amos Komenský.

Tak tomu ale nemuselo být. Jednota se konstituuje nejprve jako komunita na okraji společnosti v ústraní a prostotě, kritická nejen vůči mocným, ale také vůči vzdělanosti. Bratrský důraz jedině na pravdu obsaženou v Slově Božím je vedl k nedůvěře ve svět-

ské vědění i umění. Tak to v Jednotě platilo po první desetiletí od jejího zakladatele Řehoře. „*Neb pravda bez moudrosti spíš prospěje u dobrých než moudrost bez pravdy*“ (10), čteme závěr z jednoho ze starých zněmů Jednoty. Také humanismus, později pro Jednotu proud tak významný, byl odmítán, neboť byl reprezentován především mysliteli katolickými, kteří na Jednotu urputně útočili (11).

S narůstajícím zájmem o bratrskou komunitu nejen z řad lidí prostých, ale i urozených a vzdělaných se však ocitla Jednota na křižovatce, která zásadně měla určit její další směřování. Má se otevřít vzdělaným nebo zůstat v ústraní, v prostotě a v kritičnosti, jak vytyčili směr její zakladatelé? Tento spor, odehrávající se při střídání

*Blahoslavův Nový zákon
konec Matoušova evangelia*

sborových budov zřizovat i bratrské školy, které v průběhu let přinesly své ovoce a dosáhly širokého věhlasu. Vysoká úroveň bratrského školství neunikla ani jejím protivníkům. Ještě v pozdějších letech poukazuje Bohuslav Balbín na skutečnost, že bratrské školy svoji úroveň vysoce překračovaly školy ostatní (15).

Stálo to však nemalé úsilí a mnozí museli nasadit své síly k vysvětlování a obhajobě vzdělanosti. Nemůže tu být opomenut příspěvek Jana Blahoslava. Ten, když se ohlíží na historický spor o vzdělanost, píše ve své „Filipice“: *Jednota naše, kudy by byla na zavedení přišla před šedesáti lety a víc... Jistě ne skrze učené ani příčinou umění, ale skrze leiky a příčinou jejich v pravdě Boží neosvícení a malátnosti etc. ...ale Pán Bůh vstříc vyšel. Hádej skrze koho? Jistě ne skrze leiky, ale předně skrze učené a pobožné (nebo umění bez pobožnosti jest jako meč v rukou blázna)* (16).

první a druhé generace Jednoty, přinesl bolestné rozdělení na „malou“ a „velkou“ stránku. Tehdy se po mnohých zvratech prosadil směr mladších a vzdělaných teologů v čele s Lukášem Pražským, který je někdy nahlížen jako druhý zakladatel Jednoty (12), a otevřela se naplno cesta k dovršení české reformace a rozvinutí české vzdělanosti. „*Ze sekty odsouzené živořit se stala církev inteligence a kultury a tím se ujala namnoze duchovního vedení české reformace vůbec*“ (13).

Bratři totiž brzy nahlédli, že poznanou pravdu je třeba hájit nejen srdcem, ale také promyšlenými argumenty. A vzdělání není nutně opakem křesťanstvy prostoty a „každá sprostost nemusí vždy být bohulibá“ (14). A tak Jednota tradičně začala vedle svých

Jednota se tak stala prostředím, kde v 16. a na počátku 17. století našel své místo nejen jeden učenec a kde bylo dáno vyrůst jednomu z pokladů české vzdělanosti - Bibli králické.

Také když v polovině století šestnáctého vstupuje Jednota do rozhovoru s reformací světovou, předně luterskou, má ve svém středu humanisticky vzdělané bohoslovce, kteří svou erudicí nakonec dokáží hledat bohoslovecky vyvážená stanoviska a být inspirovaní v evropských teologických zápasech. Stejně tak je mužem „evropského formátu“ Jan Amos Komenský, který završil bratrskou vzdělanost a v mnohém předběhl svoji dobu. Ale to už je kapitola jiná.

I dnes, domníváme se, kdy Evropa uprostřed společenských a kulturních proměn a nových výzev ohledává stabilitu svých křesťanských základů, má českobratrský odkaz k tomuto tématu co říci.

Ondřej Halama

Poznámky:

(1) Přesné datum usídlení je s nejvyšší pravděpodobně jaro 1458 nikoliv rok 1457, jak dokládá naposledy také historik Ota Halama ve stati „550 let Jednoty bratrské?“. *Nové bratrské listy*, 1/2007, str.7-10.

(2) In: Molnár A.: *Českobratrská výchova před Komenským*, SPN, Praha 1956, str.49-52.

(3) Říčan: *Dějiny Jednoty bratrské*, Kalich, Praha 1957, str. 45.

(4) Molnár A.: *Komenského pojetí církve*, Bratrská škola, Praha a Železný Brod 1944, str. 20.

(5) Halama J. *Sociální učení Českých bratří*, CDK, Brno 2003, str. 13.

(6) Chelčický Petr: *Sít víry*, Orbis, Praha 1950, str. 83.

(7) Molnár A.: O bratrské teologii, in: Říčan, *Dějiny Jednoty bratrské*, str. 414.

(8) V této otázce je zásadní rozdíl mezi českou reformací a reformací v Německu. Ta vidí apoštolskou církev vymezenou obdobím velkých koncilů, tedy až do 5. století. Proto neváhá Luther opřít svoji reformu o světskou moc.

(9) Gindely A. (ed): *Dekrety Jednoty bratrské*, I.L.Kober, Praha 1865, str. 89.

(10) Tamtéž, str. 105.

(11) J. B. Čapek: Vývoj a význam Jednoty na poli kulturním, in: *Jednota bratrská 1457-1957*. Kalich, Praha 1956, str. 193.

(12) Molnár A.: *Bratr Lukáš bohoslovec Jednoty*, HČSEFB, Praha 1948, str. 5.

(13) F. M. Bartoš: podle Molnár A, *Boleslavští Bratři*, KEFB, Praha 1952, str. 37.

(14) J. B. Čapek: Vývoj a význam Jednoty na poli kulturním, in: *Jednota bratrská 1457-1957*, str. 198.

(15) Císařová-Kolářová A.: *Žena v Jednotě bratrské*, Kalich, Praha 1942, str.153.

(16) Blahoslav Jan: Filipika proti misomusům, in: *Českobratrská výchova před Komenským*, str. 155.

Článek byl psán pro vlastivědný sborník Od Ještěda k Troskám (vyšlo v čísle 3/2007)

275 let bratrské misie

V srpnu letošního roku uplynulo 275 let od chvíle, kdy z Ochranova vyšli první misionáři, dobře známí Leonhard Dober a David Nitschmann, do Karibské oblasti, na ostrov svatého Tomáše. V tomto čísle našeho časopisu zveřejňujeme přednášku bratra Tomáše Kutáka o počátcích bratrské misie, kterou proslovil na srpnovém setkání v kořenovském kostelíku.

Počátky bratrské misie a jejich výzva pro nás

Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky. Křtěte je ve jméno Otce i Syna i Duchu svatého a učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal. A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku. (Mt 28,19-20)

Sestry a bratři, v letošním roce si mimo výročí založení Jednoty připomínáme i výročí její misie. Obnovená Jednota a vůbec světová Jednota se všemi jejími provinciemi tak jak ji známe dnes by těžko existovala právě nebýt její misie.

Když profesor J. L. Hromádka na setkání evangelických církví v tehdejší ČSR hovořil před víc než půlstoletím o dějinách misie a s lítostí konstatoval, že právě na tomto poli evangelické církve hodně zanedbaly a příliš se opozdily, především vlivem ortodoxního kalvinismu a jeho učení o předurčení, o Jednotě však ulehčeně prohlásil: Ale my jsme na tom dobře - přes ty Moravany, kteří přišli vlastně první.

Byli opravdu první? Určitě - prvenství Jednoty je hlavně v tom, že misii od samého počátku začlenila do své struktury. I v některých jiných evangelických církvích, zvláště luteránských, se uskutečňovaly nejrůznější misijní akce, ale to byla spíš činnost okrajová. Řada velkých církví si při své misijní činnosti později vzala inspiraci právě od Jednoty. Tak třeba Londýnská misijní společnost, která byla založena šedesát let po zahájení misijního díla Jednoty, se obrátila k Bratřím se žádostí o radu, pomoc a instruktáž. V témže roce, tedy v roce 1792 při sporech o založení misie, jeden ze zakladatelů Baptistické misijní společnosti a otec moderní misie William Carrey na baptistickém sněmu v anglickém městě Kettering položil na stůl výroční zprávy Jednoty a řekl: „Pohledte, co tito Moravané vykonali!“

Ano, první misionáři byli opravdu Moravané. Emigranti z Moravy, kteří postavili roku 1722 první dům v Ochranově, o pět let později tam obnovili svoji církev, Jednotu bratrskou, a za dalších pět let započali obrovské misijní dílo, jehož ovoce sklízí Jednota dodnes. Těch Moravanů přišlo do Ochranova celkem asi 550 (z toho jenom ze Suchdola jich bylo 280) a z nich asi 200, tedy víc než třetina, odešli jako misionáři do všech světových stran, na čtyři kontinenty. Mnoho z nich prošlo ještě na Moravě nejrůznějšími žaláři a utrpeními pro svou víru. Místo aby teď užívali svého nově nalezeného útočiště v Ochranově, neváhali jít dál, do neznáma. Odcházeli bez prostředků, bez zkušeností a znalostí, do neznámých míst, k neznámým lidem, kteří tenkrát často ani za lidi považováni nebyli - k otrokům a k těm, kteří žili v divočině a neměli tak možnost slyšet zvěst evangelia. Je v tom obrovská dávka odvahy a sebeobětování, ale tito

bratří a sestry tak činili z víry, kterou se jim dnes jen těžko můžeme rovnat. Věřili, že je posílá Pán, a že si právě je vybral, aby konali jeho dílo, a to ne tam, kde by se to jim samotným líbilo, ale tam, kde je Pán potřebuje.

Dnes už si asi těžko dovedeme představit, jaké útrapy je při tom všem provázely. Především neexistovala žádná možnost svobodně cestovat jako dnes a tak ať se chtěli vypravit kamkoli, museli mít souhlas toho, kdo dané území ovládal, ať už to byla nějaká koloniální společnost, které území patřilo v případě závislých zemí, nebo místní vrchnost v případě nezávislých států. Pokud takový souhlas nebyl, Bratří často skončili ve vězení, nebo byli ze země vypovězeni. Další obrovskou překážkou bylo, že při svém misijním díle samozřejmě nepobírali žádný plat ani s sebou nedostali na cestu žádné peníze a tak jejich prvním úkolem při každé misijní cestě bylo najít pro sebe a své spolucestující způsob obživy, což bylo v případě tropických nebo zase naopak polárních oblastí jako je Grónsko často téměř nadlidským úkolem. I samotná cesta byla tehdy velice obtížná a nebylo možné si jednoduše cestu zaplatit a jet, často bylo třeba se nechat najmout na loď a svou přepravu si tam odpracovat. Ani spojení nebylo tehdy ideální - lodě přes Atlantik většinou tehdy pluly v takzvaném atlantickém trojúhelníku - tedy z Evropy se vezlo zboží do Afriky, tam vyměnili náklad za černé otroky, a ty pak směnili v Karibiku nebo Jižní Americe za koloniální zboží dovezené zpět do Evropy. Bratří ale neváhali podstoupit nejrůznější oběti - když chtěli zvěstovat černým otrokům evangelium, měli dokonce v úmyslu sami se stát otroky, protože jinak by vůbec neměli možnost se mezi otroky dostat. Tenkrát samozřejmě také nebyly takové medicínské znalosti a možnosti jako teď a tak výprava do klimaticky odlišné oblasti jim často přinesla nejrůznější smrtelné a u nás neznámé nemoci - jenom například v Surinamu zemřelo v prvním roce svého pobytu více než sto Bratří. I to byla oběť, kterou Bratří svému poslání přinášeli. A často se taková oběť dokonce mohla jevit jako zbytečná, protože ne každé misijní dílo se zdařilo hned napoprvé, někde se za celá dlouhá desetiletí a staletí nezdařilo přes mnohé pokusy vůbec, ale jinde stačilo málo k tomu, aby tam Jednota zapustila své kořeny a rostla.

Původ misie musíme hledat v Ochránově. Hrabě Zinzendorf zahájil misii Jednoty bratrské, dával instrukce prvním misionářům a organizoval misii až do konce svého života. Sám se účastnil mnoha cest po Evropě a do Ameriky. Zlí jazykové mu vyčítali, že se jako šlechtic nechce věnovat práci s pohany a nechává to za sebe dělat jiné, ale o tom, že tomu tak není, svědčí, co všechno na poli misie sám osobně vykonal. Myšlenkou misie se zabýval již od dětství, a později zejména pod vlivem pietismu z Halle a studia Komenského spisu „*Judicium duplex de regula fidei*“ si tuto myšlenku oživil a upevnil. Se svým přítelem z Halle, hrabětem de Wattewille, se rozhodli ještě jako chlapani udělat vše, co bude v jejich silách, pro obrácení pohanů, zvláště těch pohanů, kteří nikoho jiného nezajímají. Bylo to trojí rozhodnutí:

1. rozšířit misii;
2. věnovat pozornost opovrhovaným a zanedbávaným rasám;
3. pokud nebudou moci sami jít, důvěřovat Bohu, že najde dobrovolníky;

V té době v Německu spíš převládal názor, a to i v luterské církvi, že jakákoli snaha o obrácení pohanů je jenom ztrátou času. Snad právě proto našel Zinzendorf první misionáře k pohanům v lidech, kteří u něj našli útočiště před pronásledováním - byli to jednak již zmínění Moravané, a jednak pietisté z různých částí Německa. Tyto dva proudy vytvořily mocnou kombinaci - Moravané byli přísnější a kladli důraz na etiku, pietisté byli více evangelikální a sentimentální. Než se ale tyto názorové proudy spojily, trvalo to nějakou dobu. Předcházelo tomu vydání dokumentu zvaného „Bratrská dohoda“ roku 1727, který obsahoval základní zásady křesťanského chování a zavazoval všechny obyvatele Ochranova k jejich dodržování, a důležitou událostí pro duchovní obnovení a překonání rozdílu byla požehnaná Svatá večeře Páně 13. srpna 1727, kde celé shromáždění pocítilo přítomnost Ducha svatého. Tím začala duchovní obnova Jednoty, která vedla k zahájení misijního hnutí. Zinzendorf vyslal některé z Bratří na průzkumné cesty do některých zemí Evropy a jeho misijní plány začaly dostávat konkrétní podobu.

Již roku 1727 nabídl Zinzendorf dánskému královskému dvoru vyslání moravských misionářů do Grónska. Na sborovém dnu v Ochranově 10. 2. 1728 přednesl své plány pro vyučování evangelia v Turecku, Africe, Laponsku a Grónsku. Někdo poznamenal, že je nemožné, aby se kdokoli z nich dostal do Grónska, ale Zinzendorf řekl, že věří, že Pán může dát milost i sílu k tomu. Grónsko ale nakonec nebylo první zemí, kam se Bratří vypravili, nýbrž to bylo Západooindické souostroví v Karibiku - ostrov Sv. Tomáše. Zinzendorf se roku 1731 účastnil na korunovaci dánského krále v Kodani s doprovodem tří Bratří, mimo jiné i s Davidem Nitschmannem, emigrantem z Moravy

Leonard Dober (1706-1766)

a pozdějším biskupem Jednoty. V Kodani se Bratří dozvěděli mnoho zpráv o dánské luterské misii, například o působení faráře Egedeho v Grónsku, a mimo jiné se seznámili s komorníkem hraběte Laurviga, černochem Antonínem, který jim vyprávěl o životě černých otroků na západooindických ostrovech, odkud pocházel. Zinzendorf pozval Antonína do Ochranova, aby ostatním Bratřím podal svědectví o životě černých otroků, a tehdy uzrálo rozhodnutí vypravit se k těmto vzdáleným lidem a zvěstovat jim evangelium. Boží poslání vypravit se na ostrov Sv. Tomáše pocítili nezávisle na sobě dva Bratří, Leonard Dober a Tobiáš Leupold. Napsali Zinzendorfovi dopis s nabídkou ke službě, Zinzendorf sám to nadšeně uvítal, ale někteří pochybovali o tom, zda je to správné. Slyšeli například o nezdaru kazatele Egedeho v Grónsku. Zinzendorf byl ale přesvědčen, že když použijí jiné metody, uspějí. O těchto metodách napsal: „Nemáte usilovat o obrácení celého národa, musíte prostě hledat ty, kteří hledají pravdu, kteří jsou, tak jako etiopský dvořan, připraveni uvítat evangelium. Za druhé, musíte jít přímo k věci a říci jim o Kristově životě a smrti. Za třetí, nesmíte stát stranou pohanů, ale pokořit se, splynout s nimi, chovat se k nim jako k bratřím a modlit se s nimi a za ně.

Doberovi Zinzendorf říkal: Co už pohané vědí? Vědí, že je Bůh, a proto kdo jim říká o Bohu jednoduše maří čas. Co ale nevědí? Nevědí, že Kristus přišel na zem, aby zachránil hříšníky, a proto musí misionář vždy začít s poselstvím evangelia. A čím to je, že v minulosti neměli misionáři úspěch? Neuspěli, protože místo zvěstování Krista dávali teologické přednášky.

Než ale došlo k vyslání obou Bratří, zapochyboval o nich i sám Zinzendorf a nechal Dobera, aby se ještě jednou na Boží vůli dotázal prostřednictvím losu. Ukázalo se, že Dober má jít a Leupold zůstat, takže nakonec se na cestu vydali Dober a David Nitschmann. Oba odešli 21. srpna 1732 pěšky do Kodaně, kde hledali loď, která by je dopravila na ostrov Sv. Tomáše v souostroví Malé Antily - tento ostrov tehdy patřil Dánsku. V Kodani se jim všichni tehdy vysmívali - oba byli prostí řemeslníci (Dober hrnčíř a Nitschmann tesař), bez teologického vzdělání, bez peněz, bez znalosti jazyků. Dokonce i černoch Antonín je od jejich úmyslu zrazoval, říkal že nikdo z místních otroků na ostrově o evangelium nestojí, a vysmíval se jim že jsou blázni. Přesto oba Bratří nakonec 8. října vypluli a 13. prosince dorazili na ostrov Sv. Tomáš. Jejich původní úmysl stát se otroky jim úřady nedovolily, takže vstoupili do služby u bílých plantážníků a hledali způsob, jak navázat kontakt s otroky, což nebylo nijak snadné. Byla tam vůbec docela zvláštní situace, protože ostrov sice patřil Dánsku, ale majitelé plantáží byli Francouzi a jinak se tam mluvilo holandsky, takže Bratřím velmi pomohla skutečnost, že je na ostrov přepravila holandská loď a že se tak naučili aspoň pár slov holandsky. Nitschmann se po necelém půlroce vrátil zpět do Ochranova, protože jeho úkolem bylo pouze místo prozkoumat a podat o něm zprávy, a tak Dober zůstal

*bratrská osada
na ostrově Sv. Kříž v 18. stol.*

na ostrově sám, a provázely ho hlavně existenční těžkosti, protože byl hrnčíř a na rozdíl od tesaře Nitschmanna tam pro něj nebyla práce. Po příjezdu dalších Bratří, kteří přijeli založit novou misií na vedlejší ostrově Sv. Kříž, se vrátil zpět do Ochranova, kam byl povolán, aby se stal vedoucím zahraniční práce Jednoty.

Protože pobyt Bratří v Ochranově byl tehdy vůbec velmi nejistý vzhledem k nepříteli saské vlády - sám Zinzendorf byl zbaven úřadu a dokonce vypovězen ze svých statků -

bylo vedení Jednoty přeneseno na různá jiná místa (do Marienbornu, Herrnhagu a na čas dokonce i do Londýna, až roku 1750 se mohlo vrátit zpět do Ochranova), hledali Bratří při své misijní práci také možnost nového, trvalého usídlení. Tak například roku 1734 se pokusili založit bratrskou osadu, jakýsi nový Ochranov, na ostrově Sv. Kříž, ale tento pokus nedopadl dobře - z 19 jich 7 zemřelo, 9 těžce nemocných se vrátilo do Ochranova a zůstali jen 3. Druhá skupina, která se tam vypravila za nimi, dopadla podobně. Této tragické události se říká v historii Jednoty „velké umírání“.

V roce 1740 začali Bratří práci na ostrově Sv. Jan. Významnou postavou v této oblasti byl br. Frederik Martin, kterého Zinzendorf nazval apoštolem černochů. Br. Martin při své práci používal pět zásad:

1) Za první úkol považoval vydělat si na živobytí. Obstaral pro Jednotu plantáž, která mu zajišťovala obživu. K plantáži patřili i otroci, což působilo rozpačitým dojmem, protože otroci nebyli br. Martinem propuštěni na svobodu, jak by se dalo očekávat, ale bylo s nimi vlídně zacházeno.

2) Jeho druhou zásadou byla systematická kázeň. Učil své obrácené pomáhat si, dbal aby byli pilní, čestní a poslušní.

3) Třetí zásadou bylo vzdělání. Zřídil školu, kde se děti učily číst a psát.

4) Čtvrtou zásadou byl osobní rozhovor. Měl za cíl se s každým s černochů seznámit osobně a získal si tak jejich důvěru.

5) Poslední zásadou byla organizace. Jakmile byl ordinován, ustanovil si pomocníky a další úřady a tak vytvořil jádro nezávislé církve.

Br. Martin se záhy dostal do konfliktu s úřady i s tamním reformovaným farářem, protože oddával černé otroky - otrokům tehdy nebylo dovoleno uzavírat řádná manželství, ale br. Martin tento zákaz nerespektoval. Byl zatčen a uvězněn a jenom nečekaný příjezd a zásah Zinzendorfa mu pomohl na svobodu. Z této doby pochází známý Zinzendorfovův výrok: „Gens aeterna, tihle Moravané“. Když totiž připlouval s další skupinou Bratří, aniž by věděli, co se stalo s těmi, kdo tam přijeli před nimi, zda třeba nejsou všichni mrtví, zeptal se jich Zinzendorf, co budou dělat, když tam nikoho z nich nenajdou. Bratří mu odpověděli: „Tak tam budeme my.“ Bratří totiž pevně věřili v jednotu církve zvítězilé i bojující, tj. v jednotu těch, kteří je předešli do Božího království a jsou v nebi, s těmi, kteří dosud žijí, bojují a následují Beránka na zemi.

Tak, za cenu mnoha životů, vznikla misie v Dánské Západní Indii, která byla vůbec první misíí Jednoty. Paralelně se však rozvíjely další. Hned další rok po vyslání prvních misionářů z Ochranova, v roce 1733, byli vysláni tři misionáři do Grónska, roku 1734 k Laponcům, 1735 k indiánům v severní Americe (na území dnešních USA a Kanady) a k jihoamerickým indiánům Arawakům v dnešním Surinamu, 1736 do Jižní Afriky, do Guineje a k Samojedům na severu Ruska, 1738 na ostrov Cejlon a k Židům do Amsterdamu, 1739 do Alžíru a Cařihradu, 1740 do Rumunského Valašska, 1742 ke Kalmykům v jižním Rusku, 1743 do Livonska, 1747 do Persie, 1752 na Labrador, 1754 na Jamajku a další a další. Misijní činnost Jednoty pokračovala i v dalších stoletích její činnosti. Při pohledu na současnou mapu rozmístění sborů Světové Jednoty bratrské můžeme konstatovat tak jako tehdy William Carey - „Pohleďte, co tito Moravané vykonali!“

Kázali evangelium pohanům. Zpočátku se snažili jim vysvětlit Boží plán spasení od stvoření světa přes první hřích, Mojžíšův zákon až po Ježíše Krista. Tato metoda ale nebyla úspěšná. Pak přišel Zinzendorf s tzv. teologií krve a ran a Jednota začala pohanům stavět před oči utrpení a smrt Ježíše Krista pro jejich hříchy. Tato metoda sklídila velký úspěch. Lze říci, že Jednota v 18. století kázala jenom Krista ukřižovaného.

Roku 1743 Zinzendorf prohlásil, že dokud se Kristus v těle nezjeví Židům a oni se neobrátí, žádný pohanský národ jako celek nepřijme křesťanství. Do té doby může být zjeveno jen některým. Proto namísto toho, aby se plně věnoval misiím, které už byly založeny, investoval mnoho peněz i životů do hledání těch lidí, kterým říkal kandidáti spasení. V 18. století navštívili bratřští misionáři celkem 24 zemí a národů a ke konci století pomohli téměř 15 tisícům lidí obrátit se ke Kristu. To rozhodně není málo, a určitě můžeme být i dnes vděční za to, co tito Moravané vykonali.

Tomáš Kuták

unitas fratrum

Jižní Afrika

Z jihoafrické provincie Unitas fratrum přišla smutná zpráva, že 22. srpna zemřel v Genadendalu bratr Martin Wessels, bývalý předseda jihoafrické provincie, bývalý předseda Unity Synodu a také předseda světové Jednoty. Bylo mu 78 let.

Bratr Wessels byl jednou z výrazných postav Jednoty, cestoval po mnoha provinciích a byl na návštěvě i v našich sborech. I když byl již léta na odpočinku, sloužil do poslední doby, ještě dva týdny před svou smrtí se účastnil kazatelské konference. Jeho pohřeb se konal v nejstarším jihoafrickém sboru, Genadendalu, v sobotu 1. září.

Konference biskupů Jednoty bratrské

V týdnu od 7. do 15. června tohoto roku se na ostrově Sv. Tomáše, kam právě před 275 lety přišli první bratřští misionáři, konala konference biskupů Jednoty. Účastnilo se jí na dvě desítky biskupů z různých provincií Jednoty, mezi nimiž byly i dvě ženy (z Evropy byli např. br. Clemens, br. McOwatt a sestra Torkington). Všem sborům Jednoty adresovali společně následující pastýřský dopis.

Milé sestry a bratři,
milost, milosrdenství a pokoj od Boha, našeho Otce, a od Pána Ježíše Krista buď s vámi. Zdravíme vás z krásného ostrova svatého Tomáše, kde v roce 1732 začali bratřští misionáři první práci. Ke třetí konferenci biskupů Unitas fratrum se tu sešlo osmnáct biskupů ze třinácti provincií Jednoty.

Měli jsme příležitost ke společným pobožnostem, modlitbám a společenství, mnoho času jsme strávili rozhovory. Svou práci jsme začali zprávami z provincií, které nám daly řadu bodů pro naše jednání, o projednání některých věcí nás požádal Unity Board.

Zasednout k jednomu stolu jako biskupové z různých částí Jednoty nám dalo příležitost získat mnohotvárnou perspektivu v pohledu na poslání naší církve. Bylo

krásné slyšet o práci v různých částech Jednoty a diskutovat o zaměření budoucí práce. Chceme se s vámi podělit o některé ze záležitostí, o nichž jsme mluvili a pozvat vás, abyste v uvažování o nich pokračovali ve svých sborech.

k učení církve

Jako biskupům nám dělá starost, že Jednota může být v pokušení vymezit se spíš praktickými věcmi než teologicky. Doporučujeme proto Unity Boardu, aby stálá komise UF pro teologii věnovala přednostní pozornost pokračování diskuse o podstatných věcech v Jednotě. Vyzýváme vedení provincií, teologické školy, kazatele a církevní pracovníky, aby tuto věc studovali a modlili se za ni. Stejně se k jejímu studiu a k modlitbám za ni zavazujeme i my sami.

- diskutovali jsme o tom, jak mohou být biskupové užiteční v řešení konfliktů ve sborech i v provinciích;

- znovu jsme potvrdili praxi křtu nemluvnat. Věříme, že dítě je Božím vlastnictvím dříve, než rodiče žádají o požehnání (prezentaci) dítěte a nepokládáme prezentaci za náhradu za křest.

- vyměnili jsme si informace o materiálech ke křesťanskému vzdělávání, které by odrážely teologii Jednoty způsobem vhodným pro různá kulturní prostředí. Shodli jsme se, že je potřebné, aby Jednota měla společné teologické internetové stránky.

sociální záležitosti

HIV/AIDS. Církev má AIDS! Ovlivňuje to všechny provincie. Snažíme se v této záležitosti jednat, ale je třeba konat víc. Sbory by měly poskytnout nemocným a jejich rodinám podporu modlitbami a hledat i pomoc finanční. Musíme se tu obracet na politické i hospodářské struktury. Pracovat pro zajištění zdravotní péče a léků pro všechny, kdo je potřebují, vidíme jako misijní příkaz.

- je potřebné důkladně informovat a v křesťanském vzdělávání obracet pozornost k životnímu stylu a učit lidi, aby se svou sexualitou zacházeli odpovědně;

- je potřebné také vytvářet pastorační vzdělávací programy, abychom s lidmi s HIV/AIDS jednali s láskou, respektem, porozuměním a přimlouvali se za ně,

HOMOSEXUALITA. Unity Board požádal biskupy, aby vzali v úvahu a prohovořili předběžnou studii o homosexualitě, připravenou Stálou teologickou komisí UF. Vedli jsme velice pohnuté rozhovory a zjistili mnoho o různých pohledech, které ve světové UF existují. Shodujeme se, že manželství je svazek mezi jedním mužem a jednou ženou a že svou pastýřskou péči jsme povinni poskytovat všem Božím dětem.

- věříme, že tato záležitost bude vyžadovat neustálé modlitby a další rozhovor.

TREST SMRTI. Biskupská konference zvažovala i uplatňování trestu smrti. Pohlížíme na trest smrti jako na státní vraždu, přičemž víme, že žádný právní systém není neomylný. Proto nemáme jako lidské bytosti právo brát život, který patří Bohu (Ř 14,7-8).

- biskupové doporučují, aby sbory zkoumaly trest smrti ve světle učení Ježíše Krista o hodnotě lidského života.

záležitosti Jednoty

Hovořili jsme o našich provinciích a jejich rozhovorech s křesťanskými společenstvími i s jinými společenstvími víry, dále o roli a významu Jednoty, o misijní činnosti a vztazích mezi biskupy a vedením provincií, ve kterých sídlí.

Během týdne, kdy jsme byli spolu, jsme si připomněli i bolest, kterou zakoušejí v některých provinciích naší Jednoty kvůli konfliktům a rozdělení. Pociťujeme bolest nad vším utrpením z porušených vztahů a vyzýváme všechny k modlitbám za jednotlivce, sbory i provincie a jejich úsilí o smíření a obnovené obecnství v Jednotě.

Při oslavách 275. výročí misie jsme Bohu vděční, že nám dává nové příležitosti k misii a že se v naší církvi stále nacházejí lidé, kteří přijímají povolání k misii.

Naléhavě vás prosíme, abyste tomuto dopisu věnovali pozornost a spojili se s námi v modlitbách i v činech k řešení výše zmíněných záležitostí. Děkujeme našemu Pánu za vaši věrnost Bohu i církvi a prosíme za Boží požehnání pro vás všechny ve vaší práci a svědectví o lásce našeho Pána Ježíše.

„Sám Bůh pokoje nechť vás cele posvěti a zachová vašeho ducha, duši i tělo bez úrazu a poskvrny do příchodu našeho Pána Ježíše Krista. Věrný je ten, který vás povolal; on to také učiní.“ (1 Te 5,23-24)

Co je úkolem Jednoty bratrské dnes?

Anketa

... A chtělo se mi obejít všechny domy a všechny rovy, které v kraji stojí i stály a které už ani nejsou k nalezení, a položit ke každému kytičku. Hlavně tedy k těm, co už nejsou k nalezení. V těch byli totiž lidé, kteří ten strom neporazili, když ještě nevzbuzoval úctu. Když mu bylo patnáct, dvacet, či třicet let. Protože ušetřit strom, který ještě nevzbuzuje úctu, na to je potřeba větší porce mravnosti a uvědomělosti...“

Takto možná tápete, ale kdybyste slyšeli ten klidný a přátelský hlas, který pomáhal těmto rádkám plynout po rozhlasových vlnách, určitě byste ho poznali. Nu ano, František Nepil. A proč ho zmiňuji? Několikrát jsem si na toto jeho „Dobré jitro“ vzpomněla při oslavách jubilea Jednoty bratrské. Vzpomínali jsme velké chvíle a slavné osobnosti, znovu se pokoušeli pochopit lidi žijící v tak vzdálených dobách, že mnohé z jejich života pro nás zůstává nepochopitelné. A možná při opakování mnohdy pohnutých dějin vám připadlo nepochopitelné, jak mohla Jednota přežít do dnešní doby. Vždyť se její niť v dějinách občas téměř zcela vytrácí.

Ale setkali jsme se s ní i v roce 2007 a díky za to a pomyslná kytička patří nejen těm velikánům, nýbrž i těm rádoby malým, kteří ji zažili v dobách, kdy úctu nevzbuzovala. Lidé si však snadněji zapamatují ty velké události. Při mnohým přednáškách jsme je mohli sledovat na cestě, která vede od roku 1457 dodnes a nechat se inspirovat i varovat. A ačkoli většina cest má pevný konec a začátek, cesta časem nikoli. Kam povede v budoucnosti, nevíme, můžeme o tom přemýšlet. Kam nás dovedla dnes, o tom bychom měli mluvit určitě.

Anketa na téma „Co je úkolem Jednoty bratrské dnes?“ vznikla na studijním semináři Jednoty v durynském Ebersdorfu, který se konal 26. února až 4. března 2007. Název semináře zněl „Teologie Jednoty mezi minulostí a budoucností“, účastnili se ho studenti teologie, pedagogiky a sociální práce, vikáři, noví pracovníci pro mládež a jako partneři k rozhovoru ochotně přijeli i někteří z vedení Jednoty. Mezi dotázanými jsou zástupci všech. Zde tedy několik myšlenek k tématu.

Anna Kejřová

Hans-Beat Motel: Asi nejvýrazněji je úkolem Jednoty bratrské reprezentovat církev rozšířenou po celém světě. Také se zasazovat o spravedlnost, tam je velký nedostatek. Nejen co se týče bohatství a chudoby, ale také rozdělení moci i odpovědnosti. Máme občas obavy před lidmi, kteří svou víru vyjadřují jinak. Pokud je Ježíš uprostřed, jsou všichni, kteří v tento střed věří, také rovnoprávní.

Henning Schlimm: Že se odvažujeme společenství, které nám Bůh daroval, také žít. To znamená shromažďovat se jako Jednota bratrská s odvahou i pokorou. A že se zároveň jako Jednota necháváme Bohem poslat do dnešní situace svědčit o evangeliu tím, co říkáme, a tím, co děláme. Při tom nám pomáhá zkušenost, že patříme k malé, ale po celém světě rozšířené skupině. Symbolem pro to jsou mimo jiné Hesla. (Jsme povzbuzeni číst Slovo Boží, neboť víme, že mnoho lidí je čte s námi.) Toto společenství se ale ukazuje ve společné službě. Sestry a bratři v jiných provinciích trpí výrazně více než my. To nás povzbuzuje k tomu, vidět utrpení v našem světě zřetelně a také trpícím lidem sloužit. Takový náhled nám pomáhá poznat naši obzvláštní možnost v naší dnešní situaci, v naší zemi. Neskrýváme problémy uvnitř Jednoty, ale prosíme Boha, aby nám dal odvahu převzít náš úkol na našem místě. To znamená, že v naší dnešní práci vědomě pokračujeme. Ať nám Bůh při tom požehná!

Peter Vogt: Zvat lidí na cestu víry ve společenství a tuto cestu směřovat podle Božího Slova.

Dorothee Polke: Ukazovat lidem, že křesťanství je něco pozitivního. Také přinášet myšlenku, že jsme sourozenci, nejen v Jednotě. Jednota bratrská může přinášet toleranci vůči ostatním církvím.

Michelle Siebers: V Jednotě bratrské mají lidé zažívat víru v Ježíše Krista. Ve formě společenství, ve společné účasti na bohoslužbě i liturgii, nad Písmem, samozřejmě také v práci s mládeží. Jednota by měla být směřována ekumenickou otevřeností a k víře a společenství by měl být pozván každý.

Elisabeth Braisch: Úkolem Jednoty bratrské je žít a učit, co to znamená, když v někom žije Kristus.

Ulrike Rießner : Jednota bratrská, jako malá celosvětová církev, má úkol zvat všechny lidi k víře v Ježíše Krista. Díky její obzvláštní zbožnosti a křesťanskému životu je jako sůl v polévce.

Jan König: Úkolem církve je zvěstovat Slovo Boží a šíření Ježíšova učení. Jednota bratrská by měla k tomu přispívat svými zvláštními možnostmi: láskou k bližnímu a pastýřskou péčí podle „chórů“ a také „kratšími cestami“ mezi sborem a vedením (rozhovory, semináře, ...); celosvětovým rozšířením a misí; prací s mládeží; rozmanitostí liturgií, bohoslužeb, písní.

Našli jste v odpovědích ty „své“ myšlenky, nebo vám tu chybí něco, co byste rádi dodali? Vaše příspěvky k tématu vděčně uvítáme a případně otiskneme.

z církve doma i ve světě

Mirjam Bohatcová
(28.6.1919 - 22.8.2007)

Před několika týdny zastihla odbornou veřejnost zpráva o odchodu výrazné postavy studia dějin českého knihtisku. Dne 22. srpna zemřela v požeňnaných osmaosmdesáti letech věku Mirjam Bohatcová. Narodila se v Libštátě v červnu roku 1919 v rodině prvního starozákoníka Husovy (později Komenského) bohoslovecké fakulty Slavomila Daňka. Před druhou válkou se rozhodla pro studium germanistiky, které bylo přerušeno nacistickou okupací. Absolvovala Knihovnickou školu ministerstva školství a v letech 1941-1951 pracovala v oddělení rukopisů a starých tisků Knihovny Národního muzea. Poté od roku 1952 po celých dvacet let v Kabinetu filologické dokumentace ČSAV, kde vedla fotografický archiv rukopisů a starých tisků. Po nedobrovolném opuštění tohoto ústavu pracovala v letech 1972-1976 v umělecké redakci nakladatelství Artia a po odchodu do důchodu se nadále věnovala vlastní vědecké práci. Po sametové revoluci vedla několik let knihovědný seminář Ústavu vědeckých informací a knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Mirjam Bohatcová se celý život věnovala dějinám české knihy a knihtisku v 16.-17. století a na toto téma zveřejnila dlouhou řadu statí. Velmi výrazně zasáhla do studia dějin bratrského knihtisku, zde lze její práci přímo označit jako průkopnickou. V roce 1951 vydala zásadní a dodnes platný enchiridion „Bratrské tisky ivančické a králické (1564-1619)“, na jehož základě obdržela doktorát filozofie. Tímto počinem a sérií návazných studií vynesla bratrský knihtisk na pole zájmu akademické veřejnosti. Její zájem se přitom nikdy neomezoval pouze na typografickou stránku, provází jej široké kulturně-historické exkursy, při nichž badatelka zpracovala značné množství jak psaných tak tištěných pramenů a podstatným způsobem vždy rozšiřovala informace o pozadí vzniku celého díla. Schopnost zasadit produkci jednotlivých děl bratrských i jiných tiskáren do širokého kontextu doby byla obdivuhodná.

Vedle zmíněné studie uvedme alespoň namátkou ty, které vyšly v historické řadě Časopisu Národního muzea: *Život a práce Pavla Olivetského, prvního tiskaře v Litomyšli* (1962), *Vydavatel a tiskař Mikuláš Klaudyan* (1979), *Nález dalších litomyšlských tisků z počátku 16. století. Edice neznámých bratrských konfesí a nevěstného spisu bakaláře Prokopa z Jindřichova Hradce* (1981), *Knihtiskařská linie Olivetských* (1982). V roce 1970 vydala v časopise *Slavia* rozbor soupisu knih, odvážených po bitvě na Bílé hoře z bratrské kralické knihovny do exilu (*Bratrská knihovna kralická*), cenné svědectví o vzdělanostní úrovni předbělohorské Jednoty. V letech 1964-1992 publikovala řadu statí o bratrském knihtisku v mohučské ročence *Gutenberg-Jahrbuch* a přenesla tak vědecký zájem o tuto tematiku na mezinárodní rovinu: *Korrekturabzüge aus dem XVI. Jahrhundert. Ein Beitrag zur Historie der Buchdruckerei der Böhmischen Brüder* (1964), *Schriftsteller der europäischen Reformation in der Bibliothek der Böhmischen Brüder* (1970), *Ästhetische Konzeptionen der Drucke der Böhmischen Brüder zur Zeit Jan Blahoslavs* (1971), *Die Anfänge der typographischen Zusammenarbeit zwischen Nürnberg und Böhmen* (1976), *Über den Erstdruck eines tschechischen Kräuterbuchs* (1981), *Böhmische Buchillustration des 16. Jahrhunderts* (1986), *Die Kralitzer Bibel (1579-1594) - die Bibel der böhmischen Reformation* (1992). Zvláštní zájem věnovala Mirjam Bohatcová tiskům biblického textu. Dočkala se vydání faksimile šestidílné Bible kralické v roce 1995, k němuž směřoval již v době meziválečné klasický filolog

Jaroslav Konopásek, ale nebylo mu dáno dílo dokončit. Sedmý svazek tohoto náročného ale precizně provedeného projektu je uveden obsáhlou studií M. Bohatcové, shrnující dějiny českých biblických tisků až do doby obrozenecské (*Die tschechischen gedruckten Bibeln des 15. bis. 18. Jahrhunderts*).

Z vědeckého úsilí Mirjam Bohatcové čerpají a ještě dlouho budou vděčně čerpat generace dalších badatelů, stopa, jakou zanechala v bádání o dějinách Jednoty bratrské i předbělohorské kulturní úrovni našich zemí, je nesmazatelná.

Jiří Just

ukázka grafické výzdoby bratrských tisků, v níž byla dr. Bohatcová největší odbornicí

zprávy ze seniorátu

Bratr Bohumil Jirsa,

laický kazatel Jednoty bratrské, by se v letošním roce dožil 100 let.

Narodil se 25. 2. 1907, své vzdělání ukončil maturitou na obchodní akademii, získal úřednické místo v čokoládovně Lidka v Kutné Hoře, kde se oženil a usadil.

Stal se tam aktivním členem Jednoty českobratrské (dnes Církev bratrská) a jeho velkou radostí byla práce s dětmi v nedělní škole. Seznámil se s bratrem biskupem Reichlem a jeho prostřednictvím také s Jednotou bratrskou. Oba je spojovala právě láska k misijní práci mezi dětmi.

Bratr Jirsa vstoupil do Jednoty bratrské, kde viděl pro sebe možnost duchovní práce. Přijal úkol pracovat mezi dětmi, připravoval osnovy a cyklostyloval úlohy pro nedělní školy, později převzal po bratru Reichlovi i bohatou korespondenci s dětmi z našich rodin v diaspoře. Jako pověřený pracovník v této oblasti byl také členem synodu. Studoval dálkově na Biblickém ústavu v Kutné Hoře, kde skládal zkoušky už jako člen Jednoty bratrské. Vypomáhal také kázáním ve sborech, kde toho bylo potřeba. 15. října 1950 pak byl bratrem Reichlem ordinován za diakona Jednoty bratrské.

Kdybych ho měl charakterizovat, řekl bych, že nebyl knotem doutnajícím, nýbrž že hořel plamenem pro Ježíše Krista a jeho věc na této zemi.

Svá poslední léta pak, už nemocen, strávil spolu se svou manželkou u dcery v Jablonci nad Nisou, kde 7. 12. 1987 zemřel. Při stém výročí jeho narození na něj vzpomínáme s vděčností Bohu za jeho život.

J. Halama sen.

Krásné letní chvíle v kostelíku v Kořenově

Milé sestry a bratři,

Chceme se s Vámi podělit o krásné chvíle prožité po dva prázdninové měsíce v našem kořenovském kostelíku při nedělních bohoslužbách.

Nejenže nám prálo počasí - ani jednu neděli nepršelo, ale i účast na bohoslužbách byla vysoká. Téměř vždy kolem padesáti, pouze jednu studenější neděli kolem třiceti.

Vyslechli jsem překrásná kázání - plná potěšení a inspirace do všedních dní. Sloužili nám: br. Jiří Polma, Jindřich Halama ml., Hanka Jalušková. Z církve ČCE - br. Nerad, Čapek. Z CB br. Pánek, z církve husitské br. Mlýnek.

Musíme také vyjádřit zvláštní dík br. Kalistovi za jeho skvostný doprovod písní na harmonium. A není možné nezpomenout bravurní obsluhu zvonu br. Kunou a br. Maryškou. Předposlední neděli nás svým zpěvem potěšil pěvecký sbor od Salvátora z Prahy. Mimo naše bohoslužby jsme měli možnost vyslechnout zkoušku a generální zkoušku skupiny „The Gentlemans Singers“, kteří v našem kostelíku zkouší již dva roky.

Toto letní scházení v našem kostelíku má velký přínos v tom, že se zde sejdeme se sestrami a bratřími z jiných sborů i náhodně příšlymi návštěvníky hor. Vždy máme naději, že je zvěstování Božího slova osloví a potěší. Největší naději pro nás je, že třeba

najdou cestu do nejbližšího sboru v místě jejich bydliště a tím také cestu k Bohu.

Poslední neděli jsme se loučili písní „Bůh buď s námi než se sejdeme zas ...“. V duchu této písně doufáme, že nám náš Pán zachová náš kostelík i pro příští léta.

Končím pozváním na příští prázdniny 2008. Buďte vítáni.

S bratrským pozdravem kurátor Tanvaldského sboru

Petr Boskovic

Drobná epizoda na závěr. Poslední neděli nějaký neznámý člověk, neznalý slov Bible, zamkl příchozí bránu třemi zámky. Připomenou Skutky apoštolů 16 - „Rázem se otevřely všechny dveře“ ... A tak se stalo, že okolo šel místní občan právě ve chvíli, kdy jsme stáli kolem zamčených vrat. Doběhl za starostou obce a ten nařídil zámky odstranit, protože obec s tím neměla nic společného. A tak se stalo, že jsme rázem měli cestu do kostelíka volnou. Neznámému tedy nezbývá než litovat zbytečných investic a marné námahy.

Osudy rodového prstenu Figulusů

(Ve zprávě o setkání sester jsme v minulém čísle přinesli obrázek rodového prstenu Komenských - Figulusů. Dnes k němu přinášíme jeho příběh.)

Co vlastně víme o Figulusově větvi na stromě Komenského rodokmenu? Když za mrazivého lednového rána roku 1628 opouštěl J. A. Komenský se svými přáteli u Zacléře svou vlast, byl s ním i jeho malý desetiletý chráněnc a sirotek Petr Figulus - Jablonský. Bouře válečných událostí je od sebe roztrhla a zanesla chlapce do Londýna. Až po letech v roce 1642 se v Anglii znova spolu scházejí a dospělý Petr se už od svého učitele neodloučil. Doprovázel ho i do Polska a o šest let později požádal Komenského o ruku jeho dcery Alžběty. Šťastná nevěsta pak dostala 19. září 1649 od svého otce v Lešně vzácný svatební dar, platinový prsten zdobený brilianty. Když po letech umírala, předala prsten svému synu Samuelovi. Po 250 let bylo pak v tomto rodě zvykem, že vždy nejmladší syn Figulusova rodu dostával od své matky tuto rodinnou památku.

Figulusové žili v pruském Slezsku až po Jiřího Viktora Figuluse, narozeného 21. ledna 1858. Je zajímavé, že v rodině nikdy neztráceli vědomí češství. Otec doktor Theodor Figulus, lékař, často říkával německy svému synovi : „...nezapomeň, Jiří Viktore, že jsme vlastně Češi. Jsi rodem Figulus a patříš do osmé generace po svém slavném pradědovi Komenském!“

Po absolvování gymnázia a strojní průmyslovky podlehl Jiří Viktor lákání dobové zlaté horečky, která se hlásila z Aljašky, Austrálie a Jižní Afriky. Rozhodl se pro Afriku a než v roce 1880 doplul ze Southamptonu do Kapského Města, loď dvakrát ztroskotala v oblasti Kanárských ostrovů.

Vystřídal řadu povolání, jen aby se uchytil. Pracoval v oblasti zlatonosné Kimberley jako obchodní příručí i kopáč diamantů. Jižní Afriku poznal znamenitě v sedle koně jako obchodník, a nakonec po čase zkrachoval jako dobytkař, když nemoci zdecimovaly jeho stáda. Ožebračený J. V. Figulus žil pak delší dobu v oblasti pouště Kalahari. Když vypukla burská válka mezi holandskými a anglickými přistěhovalci o bohatou půdu, stal se brzy kapitánem dělostřelectva burské armády. V jedné z těžkých bitev utrpěl zranění v obličeji a s dalšími burskými bojovníky se dostal do anglického zajateckého tábora až na vzdálený a opuštěný ostrov svatě Heleny.

To už bylo Figulusovi čtyřiačtyřicet let, když se vrátil ze zajetí a znovu začínal v Jižní Africe, tentokrát jako elektrotechnik. Oženil se s Gertrudou Viktorií, dívkou německého původu a v prosinci 1912 se jim narodila dceruška Gerta. Starý dobrodruh se konečně dočasně usadil a stal se podílníkem dolu na manganovou rudu. I tady, jako několikrát předtím, přišel opět na mizinu. Je ovšem optimista a znovu překonává složitosti svého osudu.

Když vypuká první světová válka, hlásí se tento starý Afrikánek dobrovolně do britské armády. Aby ho odvedli, ubírá si ze svého věku deset let. Lékaři však brzy přicházejí na jeho podvůdek. Musí zpátky do civilu a pracuje jako strojník v severním Transvalu. Po válce čte v anglických novinách o vznikající Československé republice. Ve výčtu slavných synů národa objevuje i jméno Komenského. Hlásí se hrdě ke svému původu a česká kolonie ho s nadšením zdraví jako potomka slavného rodu, i když J. V. Figulus už česky nemluví.

Potom se Figulusův život nečekaně změnil. Dostal zprávu, že jeho poslední příbuzný v Evropě padl za války a vládní jihoafrický úředník v Krügersdorpu mu předal dědictví - vzácný rodový platinový prsten. Uplynulo mnoho let, co naposledy doma v Evropě viděl tuto jedinečnou renesanční klenotnickou práci: Lipové lístky s královskou korunkou, se dvěma diamanty uprostřed, představujícími manželskou dvojici, obklopenými šesti menšími kameny, umístěnými pod pohyblivým diamantem, znázorňujícím boží oko, které manžele na cestě životem střeží.

Ještě podepsal úřední prohlášení, že prsten nikdy neprodá, ani v případě nejvyšší osobní tísně. Rozhodl se, že se podívá domů do Čech i s Gertou. Navštívil české krajany, kteří mu pomohli, a tak se Figulus objevil v Praze. Přijel do Čech právě v roce 1921

v předvečer třístého výročí popravy českých pánů na Staroměstském náměstí. Byl také přijat v audienci na pražském hradě u prezidenta T. G. Masaryka. Spolu s ním se také vrátil domů rodový prsten, i když dočasně. Figulus se s devítiletou dcerou Gertou znova plaví do Afriky, uzavírá zde své povinnosti a na podzim 1922 se vrací do Prahy už trvale. Pracuje na ministerstvu zahraničního obchodu, kde využívá svých jazykových znalostí. Sám se navíc pilně učí češtině. Při návštěvě Moravy v roce 1927, kdy putoval po památných místech J. A. Komenského, se nachladil a nečekaně 27. července 1927 zemřel.

Rodový prsten přebírá dočasně za nezletilou dceru Gertu do ochrany Národní rada československá. Patnáctiletá osiřelá dívka vyrůstala v Pöttingerově penzionátu v Olomouci a vystudovala učitelský ústav. Až do konce druhé světové války vyučovala Gerta v Praze, kde se v roce 1939 provdala za architekta Ferdinanda Kallika. Roku 1947 se s rodinou dočasně vystěhovala za svou matkou do Jižní Afriky. Složitě životní cesty ji přivedly do Kanady, kde jim však byla veliká zima, a tak se manželé Kallikovi spolu s dětmi Janem a Jarmilou usadili trvale v Kalifornii.

Naposledy se Gerta Viktorie Kalliková - Figulusová zúčastnila v České republice v roce 1992 oslav 400. výročí narození svého velkého předka a ukázala své vnučce místa, odkud vyšel ke světové slávě.

M. Ulrichová

Dvojí radostné oznámení

Dvě významné změny nastaly přes léto v životě stálého přispěvatele a prvního technického redaktora našeho časopisu, bratra **Jiřího Justa**. Na počátku léta, 25. května 2007, vstoupil do manželství. Jeho manželka Karolína se zaobírá, stejně jako on, historií, neboť je odbornicí v archivářství.

Druhá významná událost je zcela nová: dne 11. září obhájil bratr Just svou disertační práci o Janu Blahoslavovi na UK ETF a stal se doktorem teologie.

K doktorátu srdečně blahopřejeme, do manželství pak přejeme Boží požehnání a vše dobré.

(red)

VERITAS, historická společnost pro aktualizaci odkazu české reformace pořádá svůj XXVI. seminář pro učitele a zájemce o dějiny, společenské vědy a český jazyk. Seminář se bude konat v sobotu 20. října 2007 od 10 hodin a bude tentokrát věnován raně toleranční osobnosti.

Mgr. Sixtus Bolom z Brna prosloví přednášku

„Tomáš Juren. Tolerance a hudba srdce“

Místem konání bude jako obvykle sál na evangelické faře v Pardubicích,
Sladkovského ul. č. 638.

(Spojení od nádraží autobusy č. 2 nebo 13, zastávka Třída Míru. Fara je šestý dům za evangelickým kostelem.)

ráj srdce

Budeme si rozumět

Velice se píše a jistě také mluví o ekumenických snahách. Jde zajisté o sblížení, dorozumívání, snad i věroučné. Někdy mi připadá, že jsme ohrazeni jakýmisi ploty, které jsme si vybudovali na ochranu a pro pěstování víry, a že si jen přes tyto ploty podáváme ruce ke vzájemnému pochopení.

Před lety jsem se rozhodl zdokonalit se v německém jazyce, pro hojně styky s našimi církevními i jinými přáteli v Německu. Přihlásil jsem se do ročního kurzu - bylo to kdesi na Pankráci, ale už bych tam netrefil. Učila nás paní profesorka, rodilá Němka, která však onemocněla a místo ní se objevila mladá česká dívka. Hned se zajímala, kdo je kdo. Když jsem se jí představil co kazatel Jednoty bratrské, rozjasnila se a pravila: "To si budeme výborně rozumět, já jsem katolička." Radostně jsem užasl nad tím, že v té větě nebyl náznak nějakého církevního oplocení, a také proto, že to pověděla nahlas před celou třídou za komunistického režimu. (Nikdo toho veřejného přihlášení se ke křesťanské víře nezneužil.) A od té doby si opravdu výborně rozumíme. Je už doktorkou filosofie, přednáší na vysoké škole a její syn studuje medicínu. V posledních měsících dokonce na něčem spolupracujeme.

A já to píšu proto, že takto si představuji ekumenu: v bezprostředních vztazích důvěrné vstřícnosti, když je možno, i ve spolupráci. Koneckonců, když vážím, proč tu vlastně jsme, tak především pro naše vztahy v lásce: k Bohu, k bližním a odtud k celému stvoření. Myslím si, že to je naše jediné opravdové bohatství.

Budu hledat, co bylo ztraceno

Ředitel londýnského vězení byl jednou všecek zoufalý nad zdivočelou ženou, která se ve vězení chovala jako dravec a všem se zdála nevyhajtelně zločinnou. Jednou se nabídl paní z Armády spásy, že ji navštíví, aby ji zmírnila.

Hlídače nechala venku, samotna vstoupila do cely, spěchala hned k uvězněné, jež sedíc na židli zírala ztrnule z okna, a políbila ji na čelo. Potom ji uchopila za ruku. Uvězněná nevěděla, co se s ní děje. Snad ji nikdy v životě nikdo nepolíbil. Hlasitě zavzlykala a dala se sebou mluvit jako dítě. Návštěvnici svěřila celý svůj život.

Když byla propuštěna z vězení, byla jako vyměněna. Od té doby byla nejobětavější spolupracovnicí Armády spásy. Kolik lidí naoko nevyhajtelných mohlo by být zachráněno podobnou návštěvou sesterského a bratrského účastenství!

připravil M. Matouš